

A hiphop szubkultúra

Absztrakt. A tanulmány célja, hogy bemutassa a hiphop szubkultúra legfontosabb elemeit. Először definiálja a szubkultúra fogalmát, majd részletesebben bemutatja a hiphop szubkultúrát, valamint annak keletkezését. Ezt követően tárgyalja a hiphop szubkultúrához kapcsolódó elemeket: a graffitit, a breaktáncot, a külső megjelenést és a DJ-k szerepét, majd kiemel három személyt a DJ-k világából, akik nagyban segítették a rap kialakulását. Végezetül kitér a hiphop kialakulására és szerepére Magyarországon és Szlovákiában.

*Sodródunk az árral, ez a szavak tengere
Egy mederbe ömlik össze költészet és rapzene
(Red Bull Pilvaker AllStars: Föltámadott a Tenger)¹*

Bevezetés

Minden generációnak mást jelent a hiphop, ráadásul a laikusok, akik csupán a médiából szereztek az ismereteiket, könnyen alkotnak a hiphop szubkultúráról felszínes véleményt. Naponta jelennek meg új magyar és angol nyelvű dalok, és a rap – legalábbis annak mainstream változata – bekerült a mindennapjainkba. A mainstream rappel szemben áll az úgynevezett underground, amely sokkal szókimondóbb, gyakran előfordul benne egy-két durvább kifejezés is, emiatt nem hallható a rádióban, és ezért kerüli el a legtöbb ember figyelmét. A hiphopra elsősorban szubkultúraként tekintek, így tanulmányom kiindulópontját magának a szubkultúrának a fogalma képezi.

A szubkultúra fogalma

Sokan nem tudják mi a különbség a miliő, az életstílus és a szubkultúra között. Stefan Hradil úgy definiálja ezeket a kifejezéseket, hogy „a miliőfogalom [...] azt a szintet tematizálja, melyen a már fennálló cselekvési feltételek kihasznált cselekvési eszközzé válnak”, „az életstílus-fogalom viselkedési szabályszerűségek empirikusan igazolható komplexumát foglalja magába”, „a szubkultúra-fogalom nem a cselekvés feltételeire vagy céljaira, hanem ennek társadalmilag-kultúrálisan megformált céljaira vonatkozik”.²

A szubkultúrákkal kapcsolatos kutatás a Chicagói Iskolából származik, amely az első olyan szociológiai intézménynek számít, ahol foglalkoztak a szubkultúra fogalmával, amikor Robert E. Park 1915-ben kiadta a *The City* című tanulmányát. A tanulmányban Park rendkívül negatívan vélekedik Chicagóról, ahol

---

1 <http://www.zeneszoveg.hu/dalszoveg/77732/red-bull-pilvaker-allstars/foltamadott-a-tenger-zeneszoveg.html> [Letöltés: 2016.12.15.]

2 Stefan HRADIL, *Régi fogalmak és új struktúrák = Társadalmi rétegződés*, szerk. ANDORKA Rudolf, Stefan HRADIL, L. Jules PESCHAR, Budapest: Aula Kiadó, 1995, 362.

a bűnözés hatalmas szerepet játszik. A kriminalizálódás fő alakjai az ipari nagyvárosok fiataljai, akik rossz hatással vannak a város lakóira, magára a városra is, de a város is rájuk. A jelenség nem csak Chicógóra volt érvényes, az összes nagyipari városban megfigyelhető volt, sőt a mai napig is észrevehető – Park szerint a kriminalizálódás deviáns jelenségnek tekinthető.³

Erdei Krisztián szerint a devianciának három foka van, mégpedig egy elsődleges, egy másodlagos és egy harmadlagos szint. Az elsődleges szinten megjelenik az ember mássága, viselkedésével elutasít valamit. A másodlagos deviancia az, ami létrehozza a szubkultúrákat is. Ezt Erdei társadalmi reakciónak nevezi. A harmadlagos szint a devianciával való feltűnő cselekvés.⁴

A Chicagói iskola próbálta legelőször definiálni a szubkultúra kifejezést, valamint a szubkultúrákat szociológiai jelentőségét is felfedezte. A szubkultúráknak nagy szerepük van a fiatalok és az idősebbek közti szocializációban is, valamint a szubkultúra-kutatás lehetővé teszi a kis csoportok tanulmányozását is, például egy osztályt, vagy akár a hiphophoz tartozó embereket. A fiatalok körében inkább a munkásosztály tömörül szubkultúrákba, de a szüleik mellett hatással van rájuk a tömegmédiá is. A munkásosztály összetartásában hiány alakul ki, amiből az következik, hogy a fiatalok szubkultúrákhoz csatlakoznak, ahol olyan csoportként viselkedhetnek, amelyben nagyobb az összetartás.⁵

Erdei szerint „a szubkultúrák a mai fiatalok életében azt jelentik, hogy adott egyének által alkotott csoportba integrálódnak, ezzel természetes módon elsajátítják a csoport normáit, szimbólumait, a csoporton keresztül identitáshoz jutnak”.⁶

Rejtett szubkultúrák

Egy bizonyos intézményen, társaságon belül, például az iskolában előfordul, hogy nem minden szubkultúra vehető észre, vagyis a szubkultúrák rejtve maradnak. Ilyen lehet mondjuk egy rock, illetve rap szubkultúrához tartozó fiatal személy is, aki ezt nem mutatja ki, de a vallási hovatartozás is általában rejtve marad. Nem igazán mondható meg első ránézésre senkiről, hogy az illető katolikus, vagy esetleg zsidó. Előfordulhat, hogy az ilyen tényeket az illető személyek barátai, osztálytársai se tudják róluk. Az etnikai hovatartozás is kérdéses lehet, mivel ha egy roma nem vallja magát romának, akkor a bőrszínéről nem lehet arra következtetni, hogy ő roma származású. Ezt a jelenséget Mészáros „látható láthatatlanságnak” nevezi.⁷

A hiphop szubkultúra

A hiphop olyan szubkultúra, ahol fontos az egyéniség, valamint a kevésbé megszokott stílus. Ez a stílus megjelenik az öltözködésben, beszédben, visel-

---

3 Mészáros György, *Ifjúsági szubkultúrák és „szubkulturális pedagógia” egy iskolai etnográfia fényében*, Iskolakultúra, 2011/1, 22–23.

4 Erdei Krisztián, *A pécsi hiphop: egy stílusközösség kultúrája*, Pécs: PTE BTK Kommunikáció- és Médiaelméleti Tanszék, 2010, 27.

5 Mészáros, *I.m.*, 24–25.

6 Erdei, *I.m.*, 27.

7 Mészáros, *I.m.*, 36–37.

kedésben. A deviancia a hiphopban csupán mellékes szempontú, nincs összeköttetésben a szociális problémákkal.⁸

A hiphop története 1929-ben kezdődött, amikor New York üzleti központjának Manhattant tették meg, ami abban nyilvánult meg, hogy egy úthálózattal összekötötték az összes környező városrészrel. 1953-ban a New York-i Bronx jövője végleg eldőlt. Egy 7 mérföldes autópálya volt kilátásban, amelyet Cross-Bronx Expressway-nek neveztek el. Az autópálya építése nagy helyet vett igénybe, és azok a házak, amelyek útban voltak, porig lettek rombolva, a családokat pedig kiköltöztették. Az autópálya építéséért Robert Moses volt felelős, aki ezzel a lépésével kiköltöztette a fehéreket Bronxból. Mérnöki szempontból ez a legnehezebben épített autópálya a történelemben. Több mint 60 ezer lakos került az Expressway útjába, Moses pedig csak annyit mondott, hogy „több ember van az útban – ennyi az egész”. A manhattani gettókból a szegényebb afroamerikaiak, Puerto Rico-iak kénytelenek voltak átköltözi olyan részekre, mint Kelet-Brooklyn, vagy Dél-Bronx. A nagy ambíciók és a modernség közepette a sűrűség is tapasztalható lett. Hatalmas lakótelepeket építettek ki Bronxban, köztük a Bronx River House-t, a Millbrook House-t, a Bronxdale House-t és a Patterson House-t. Az 50-es évek végére a fehérek fele elköltözött Dél-Bronx-ból, fekete és barna emberek töltötték meg az utcákat, majd a szegénységből elindult a kriminalizálódás folyamata, megjelent a heroin és a bűnözés is az utcán, a fiatalok közti munkanélküliség pedig elérte a 60 százalékot. A blues kultúra az elnyomás és a rab-szolgaság alatt jött létre, a hiphop szubkultúra megalakulását pedig segítette a munkanélküliség. Az apartmanokban megszüntették a bérlők számára a fűtést és a vizet, így több pénzt tudtak megtakarítani, majd az épületeket sorra gyűjtötták fel a biztosítási pénz megszerzése végett. Mindez jó hatással volt a biztosítási vállalatokra is, mivel több szerződést sikerült megkötniük, és a tulajdonosok is megkapták a nekik járó összeget a leégett épületek után. Ennek következtében hét tűzoltóállomást szüntettek meg Bronxban 1968 után. Fél évtizeddel később pedig 43 ezer lakást vesztett el; 1973 és 1977 között 30 ezer tüzeset történt Dél-Bronxban.⁹

Nagy szerepet kaptak azok a bandák, amelyek már a negyvenes-ötvenes években is jelen voltak. Bronx utcáin a kiégett épületek látványa fogadta az épp arra sétálókat, az utcákat pedig a bandák uralták, mivel az összetűzések mindennaposak voltak, gyakori volt a bűnözés, ezért a fiataloknak létfontosságú volt belépni egy csoportba, hogy védelmet nyerjenek, és hogy valahová tartozzanak. Ilyen bandák vagy csoportok voltak a Savage Skulls, a Black Spades, a Ghetto Brothers. Tagjaik általában afroamerikaiak és Puerto Rico-iak voltak. A folyamatos háborúzás nem volt kifizetődő, ezért a fiatalok megpróbáltak új kifejezési formát keresni. A hiphop keletkezéséhez, amit 1973-ra datálnak, három DJ (Disc Jockey, azaz lemezlovás) kapcsolható: Clive Campbell (Kool Herc), Kevin Donovan (Afrika Bambaataa) és Joseph Saddyler (Grandmaster Flash).¹⁰

8 ERDEI, *I.m.*, 28.

9 Jeff CHANG, *Can't Stop Won't Stop: A History of the Hip-Hop Generation*, New York: St. Martin's Press, 2005, 7–15.

10 STÉGNER Ákos, *Egyetemes hiphop történelem – Az első rész*, 2005. Forrás: <http://www.hiphop.hu/index.php?pg=news_11_409/> [Letöltés: 2017.01.27.]

A hiphop alkotóelemei

A hiphop öt elemből áll, mégpedig a graffitiből, a breaktáncból, az öltözködésből, a DJ-skedésből, és természetesen a rapból. Az alábbiakban az első négy kerül említésre (a rappel, illetve a rap és a költészet kapcsolatával egy másik tanulmányomban foglalkozom).

A graffiti

Míg az olaj- és az akrilfestő megnevezése a művész által használt anyag alapján történik, addig az aeroszolfestő kifejezés nem igazán használatos mindennapjainkban. Az aeroszolfestőt inkább graffitizőnek vagy falfestőnek nevezik, a művészetük pedig az utcai művészet, avagy a *street art*.¹¹

A graffiti, vagyis az aeroszolművészet keletkezéséhez egészen az őskorba kell visszamenni, mégpedig az első barlangrajzokhoz. Ezek nevezhetők az első falfestményeknek, még ha kissé eltérnek is a mai értelemben vett falfestményektől. Valójában ez az eltérés nem is olyan radikális, mivel az ősemberek is a körülöttük levő tárgyakat, állatokat, illetve a gondolataikat firkálták a falra, valamint ezzel a festéssel közölni szerettek volna valamit. Úgy is fogalmazhatunk, hogy önkifejezés céljából kerültek, és kerülnek ma is a falra a falfestmények. A mai modern barlangrajz, vagyis a graffiti esetében az a különbség, hogy ezek összetettebbek, és nagyobb a tér, ahová festeni lehet, ezért található meg a falakon, a buszmegállók oldalán, de az emlékműveken is, ami már rongálásnak minősül. Mára már a graffiti elterjedt az egész világon, és bármennyire is kifejezik nemtetszésüket az emberek, nem igazán lehet ellene tenni semmit.

54

A mai értelemben vett graffitit, amely New York utcáin jelent meg, és egyre felkapottabb művészet lett, a hatvanas évektől számítjuk. Kezdetben csak falra festett neveket lehetett látni az utcák falain, így vált egyre ismertebbé a graffiti, majd később ezek megjelentek a metrókon és vonatokon is. Európába egy graffiti galéria által került be, amit 1979-ben alapítottak meg Rómában. A hetvenes és a nyolcvanas éveket nevezik a graffiti aranykorának; ebben az időben a falfestmények néhány nap alatt változtak, vagyis vagy eltűntették, vagy egy másik személy átalakította őket.¹² „A graffitinek legtöbbször nincs sok ideje se arra, hogy felkerüljön a falra, se arra, hogy elolvassák. Vagy rögtön hat, vagy sehogy.”¹³

A graffitik körében is előfordul – főleg a nagyobb városokban – sok egyéb firkálmány is, melyek láttára az emberek első véleménye az lesz, hogy be kellene tiltani ezeket a firkálmányokat. Ezzel szemben vannak sokkal részletesebb, átgondoltabb művek is, amelyeknek megvan a saját ritmusuk. Az arányosság is nagyon fontos szempont ezeknél a műveknél. A graffiti megértése nem éppen egyszerű feladat, különösen ha egy minőségibb graffitiről van szó. A graffiti egyik fő tulajdonsága az ábécé „reformálása”; a betűk nagysága,

11 Will ELLSWORTH-JONES, *Banksy*, Budapest: HVG Kiadó, 2014, 47.

12 DRÁVAI Tamás, *Hip-Hop: A kezdetek*, e-könyv, 2010, 7–39. Forrás: <<http://hiphop-konyv.uw.hu/kezdetek.html/>> [Letöltés: 2016.11.14.]

13 SALAMON G. – ZALOTAY M., *Graffiti: A falra írni muszáj!*, Debrecen: Biográf Kiadó, 1994, 6.

színe, dőlése és a betűk távolsága is egyformán fontosak. Sokaknak ezek a pontosan kidolgozott betűk is csupán annyit jelentenek, mint egy néhány másodperc alatt felfújtt firkálmány, a valóság azonban az, hogy ezekben sokkal több munka és sokkal több kreativitás és művészet van, mint gondolnánk. „Egy újabb tudományos meghatározással élve a graffitiművészek napjaink kalligráfusai.”¹⁴ Az utcai művészek, vagyis a graffitizók gyakran *tag*-elnek, aminek a magyar megfelelője a jelölés, vagyis falra festik a nevüket. Általában olyan nevet választanak, amely a falon szépet mutat, és amelynek jó a csenge. Ezekből a tagekből is gyakran megmondható, hogy a művész mennyire tehetséges a tagelésen kívüli festésben.¹⁵

A breaktánc

A breaktánc a hiphop szubkultúrához tartozó táncstílus; rendkívül látványos, de csak kevesen tudják, hogy mekkora erő és összpontosítás kell a kivitelezéséhez. A break művelői leggyakrabban a hiphop szubkultúra elvei szerint öltözködnek, valamint ebből a táncból országos rendezvényeket is szerveznek.

A breaktánc New Yorkban, azon belül is Bronxban keletkezett a hatvanas évek végén. Elődjét nehéz megállapítani, de az afroamerikaiak körében a kung-fu sokak által művelt önvédelmi sport volt, és a breakben is megtalálható a kung-fu néhány mozzanata, ezért talán ezt az önvédelmi sportot tekinthetjük a breaktánc elődjének. Maga a break szó törést jelent, amely a zenében is megtalálható szünetet jelenti. Később a hetvenes évek elején megszületett a tényleges táncstílus, a break, amely csupa akrobatikus mozdulatból állt a zene ütemeire. E táncot már a klubokban is műveltek az akkori fiatalok, de még nem volt olyan szinten, mint a ma ismert break, mivel nem tartalmazott olyan mozgásokat, mint például a headspin, ami a fejen való pörgést jelenti. Miután a tánc hétköznapivá vált Bronx utcáin, a bandák gyakran használták az egymás elleni küzdelemben az agresszió helyettesítőjeként; győztes mindig a közönség véleménye alapján született. A hatvanas években az afroamerikai zene a rádió révén került az utcákra, erre táncoltak a követők. A rádió által sugárzott zene mellett az afroamerikaiak véleményét is közzétették, a zenék közti szünetekben pedig gyakran beszédeket mondtak, például Martin Luther King is.¹⁶

A külső megjelenés

Ami a megjelenést és az életstílust illeti, két csoportot különböztethetünk meg. Az egyik csoport tagjai csupán azért hallgatják a rap zenét, mert tetszik nekik, élvezik, vagy csak azért, mert éppen ez szól. A másik csoport azonban úgy gondolja, hogy a hiphop nem csupán a zenéről szól, hanem valami több is van ebben a szubkultúrában, ami az öltözködésben, viselkedésben és szóhasználatban nyilvánul meg. Ami az utóbbi csoportot illeti, azon belül is megtalálható több alkategória, mivel vannak olyanok, akik a hiphop szerint öltözködnek (bő nadrágot, baseball sapkát, és általában mindenből nagyobb méretű ruhadara-

14 ELLSWORTH-JONES, *I.m.*, 47.

15 *Uo.*, 47–48.

16 DRÁVAI, *I.m.*, 59–61.

bot vesznek fel), és vannak olyanok, akik átlagosan öltözködnek, úgy, mint a mindennapi életben, de tisztában vannak a hiphophoz tartozó stílussal. Az identitás kialakulását, valamint a csoporthoz való tartozást elősegíti a ruhadarabokon megjelent logó vagy címke is.¹⁷

A hiphopról sokaknak egyből a bő nadrág jut eszükbe, de nem tudják, hogy honnan ered, és hogy miért hordanak a kelletténél nagyobb ruhákat a hiphop szubkultúra követői. Az egyik helyénvaló válasz az, hogy a szegénység miatt, mivel a hiphop a szegénységben, a gettóban keletkezett, ahol rengeteg volt a munkanélküli, és a fiatalabb gyerekek gyakran hordták az idősebb testvérük ruháit. A másik válasz pedig az, hogy a börtön hatása okozta ezt a jelenséget. A hetvenes években főleg Bronx környékén nagy mértékű volt a bűnözés, és a börtönökben nem volt megengedett az öv viselése, a ruhák méretét tekintve nem volt nagy a választék, és ennek következtében történt, hogy a fegyencek nadrágjukat kissé lentebb hordták. Számos rap előadó tartózkodott börtönben, és szabadulásuk után sem felejtették el ezt a kultúrát, így a bőnadrág a hiphop egyik könnyen felismerhető kelléke lett. Európába ez a divat a médián keresztül jutott el.¹⁸ Ma már kevésbé figyelhető meg az utcán a mély ülepű nadrág, ami annak a következménye, hogy a hiphop a mainstreambe, vagyis a fősodorba került, ezáltal megjelentek új márkák és stílusok is, ezzel bővültek a szimbólumok is.¹⁹

Nem csak a hiphop szubkultúrának van meghatározó öltözködési stílusa, minden más szubkultúrának is. A stílus a hajviseletben is megnyilvánul, még ha csak csekély mértékben is. A hiphopra érvényes a fonott vagy a rövid haj, de ebben a szubkultúrában nem a hajviselet bír a legnagyobb jelentőséggel. Például a punk zene követői gyakran jelennek meg oldalt kiborotvált, középen pedig magasra zselézett hajviselettel, ezzel is utalva a hovatarozásukra.

A kilencvenes évek közepéig csak kis szerepe volt a zenében a márkásodásnak. A hiphopban a legjellemzőbb a laza stílus, ezért is a bő ruhadarabok, de a magabiztosság is elengedhetetlen. Az öltözködésben is megjelenik az életszínvonal minősége. Ebből következik, hogy a nagyobb keresetből drágább, márkás ruhadarabokat vesznek az emberek, és a jelzésből látható, hogy mennyit is ér az a bizonyos ruhadarab, tehát a keresetből következik a megjelenés és az egyéniség.²⁰

My Adidas cuts the sand of a foreign land
with mic in hand I cold took command
my Adidas and me, close as can be

we make a mean team, my Adidas and me
we get around together, rhyme forever
and we won't be mad when worn in bad weather
(RUN DMC: *My Adidas*)²¹

17 ERDEI, *I.m.*, 8–21.

18 STÉGNER, *I.m.*

19 ERDEI, *I.m.*, 30–45.

20 *Uo.*, 21–26.

21 <http://www.azlyrics.com/lyrics/rundmc/myadidas.html> [Letöltés: 2017.01.08.]
Magyarul: Az Adidasom elvágja a homokot az idegen földön / Mikrofonnal a kezemben teljesen átvettem az irányítást / Az Adidasom és én, közel amennyire csak lehet

A zenezámokban hallott márkák viselését a hallgatók egyből kötelezőnek érzik, mint például a RUN MC *My Adidas* című számában, amely az Adidas cipőjéről szól. Az ilyen marketing-fogások nagyban befolyásolják az öltözködési stílust, és elősegítik azt, hogy az elhangzott márka a szubkultúra részévé váljon.

DJ-k

A lemezjátszó korábban csak a zenék lejátszására szolgált, de 1937-ben egy amerikai származású zeneszerzőnek, bizonyos John Cage-nek eszébe jutott, hogy a lemezjátszó segítségével akár zenét is létre lehetne hozni. A DJ-kultúra kialakulását azonban nem John Cage, hanem Pierre Schaeffer, francia származású zeneszerző segítette elő, aki 1948 körül egyszerre több lemezjátszót alkalmazott egyidőben. A lemezjátszók segítségével új zenét hozott létre, a lejátszókon pedig mindössze a forgási sebességet állította át, és a lemezeket fordítva játszotta le.²²

Kool Herc

Azt mondhatjuk, hogy a DJ-skedéssel kezdődött a rap fogalma. A jamaikai származású Clive Campbell, ismertebb nevén DJ Kool Herc (ami a Hercules rövidítése) volt az a személy, aki észrevette, hogy a zenében hallható dobszólók milyen hatással vannak a közönségre, és hogy az emberek ezeket a részeket várják a legjobban. Az imént említett részeket elnevezték *break*-eknek, amikor csak a ritmus hallható, és megszűnik minden más hangszer. Két egyforma lemez segítségével két lejátszón ezeket a részeket könnyedén újból le tudta játszani szünet nélkül, és a mikrofonba a táncosoknak rövid instrukciókat adott. Ezt a stílust Jamaikából hozta. Később a feladatot más végezte helyette, és az instrukciók mellett egy-két rím is észrevehető volt. Ezt a személyt MC-nek (Master of Ceremonies, vagyis ceremóniamester) nevezik. Az első MC-nek MC Coke La Rockot tartják, aki DJ Kool Herc-vel dolgozott együtt.²³

Afrika Bambaataa

Bronxban bandaháborúk zajlottak, főleg az afroamerikai és a Puerto Rico-i bandák között, azonban a hetvenes évek elején a Black Spades bandának új vezetője lett, mégpedig egy Afrika Bambaataa nevű ember, aki számára a béke volt a legfontosabb. Bambaataa elhatározta, hogy Bronx utcáin és a bandák között megteremtí a békét, és megalapította a Zulu Nation csoportot, a csoport fő célja pedig a szórakoztatás és a szeretet volt. Nevét egy filmből, mégpedig az 1964-es *Zuluból* merítette, mivel ez a film nagy hatással volt rá. Elkezdett rendezvényeket szervezni a Bronx River lakótelepen, ahová bárki beléphetett, amennyiben békések voltak a szándékai. Az emberek kezdetben gyanakvóan tekintettek a kezdeményezésre, de nem telt sok időbe, hogy rájőj-

---

/ Aljas csapatot alkotunk, az Adidasom és én / Együtt megyünk körbe, rímek örökre/
És nem leszünk idegesek, ha felvettük rossz időben. (Saját fordítás – U. L.)

22 DRÁVAI, *I.m.*, 47–48.

23 STÉGNER, *I.m.*

jenek, az esemény célja csupán a szórakozás. Bambaataa a zene nélkül nem érhetne volna el a békét, a zenét pedig DJ Kool Herc szolgáltatta. A Zulu Nation öt taggal alakult, mára már világszervezetként ismert, és részben neki köszönhető, hogy a hiphop Bronx utcáiból kiszabadulva az egész világot bejárhatta.²⁴

Grandmaster Flash

Joseph Saddler, művésznevén Grandmaster Flash, akinek ősei a Karibi-szigetekről származnak, Barbadosról, de Joseph azonban már New Yorkban született. Ő már fülhallgatón keresztül hallgatta a másik lemezjátszón lévő számokat, és ezeket próbálta ütemkésés nélkül egybeilleszteni. Tudását Pete Jonestól tanulta, és rájött, hogy a lemezen szabad szemmel is látható a break kezdete. Önmagában ez kevés volt egy fellépésen, ezért úgy döntött, hogy egy MC is kell a műsorba, anélkül nem kelti fel a közönség figyelmét. Így került mellé MC Cowboy, aki egyszerű rímekkel kezdte, majd a rímekből sorok lettek, a sorokból pedig versszakok. Nagy szerepe van még Flash egyik pártfogoltjának, Grandwizard Theodore-nak, aki felfigyelt arra, hogy milyen hangot ad ki a lemez, amikor a tű alatt ide-oda tologatják. Ennek a technikának a mai megnevezése a *scratchelés*.²⁵

A hiphop Magyarországon és Szlovákiában

58

Magyarországra a hiphop első eleme a nyolcvanas években Fenyő Miklós által került a köztudatba, aki külföldről elhozta Magyarországra a breaktáncot, amit Nyugat-Berlin utcáin pillantott meg. Az új táncot követte az új öltözködési stílus, a falfestés és természetesen az új zenei irányzat is. 1984-ben Fenyő Miklós új albumán, a *Jól nézünk MIKI-n* már megtalálhatóak voltak az új zenei stílus elemei, az egyik szám címe pedig a *Jön a break* volt. A breakben a fiatalok az önkifejezés formáját vélték felfedezni, a kilencvenes években a break mellett a graffitik is nagyobb figyelmet kaptak. A kimondottan rappel foglalkozó első formáció a nyolcvanas évek végén, 1989-ben alakult, ez volt az Animal Cannibals. A formáció nagy hatással volt a hiphop kibontakozására az underground és a mainstream kategóriában egyaránt. A kilencvenes évek elején rengeteg háztartásba elvitte a rap fogalmát Geszti Péter és a Rapülők nevű formáció, valamint ekkor jelent meg az úgynevezett gangsta rap magyar változata is, amit Ganxta Zolee vezetett be. A populáris szál mellett az underground is fejlődésnek indult, amit nagyban segített a 2000-es években alakult első független magyar rap-kiadó is, a VacuumAirs, amely megjelentette az Akkezet Phiai első albumát.²⁶ Az Akkezet Phiai nem csupán egy rap formáció, de a slam poetryt is népszerűsítették Magyarországon, ami a rapnek, a poézisnek és a színháznak a sajátos keveréke. A formáció 2012-ben Pécsen a Leőwey Klára Gimnáziumban az érettségi tételek között szerepelt Az irodalom határterületei című tételben.²⁷

24 STÉGNER, *I.m.*

25 *Uo.*

26 ANGYALOSY Eszter, *Az új stílus*, Szépirodalmi Figyelő, 2014/6, 26–35.

27 SOMFAI Barbara, *Itt verbális a pisztoly* (2012). Forrás: <<http://www.nyest.hu/hirek/itt-verbalis-a-pisztoly/>> [Letöltés: 2017.01.20.]

A VIII. kerületben megjelenik a kriminalizálódás is, valamint a gettósodási folyamat, amely eléggé hasonlít az amerikai gettókhoz. Ez a kerület elszigetelődik Budapeستől, veszélyes helyként tartják számon. Ez a kerület a magyar gangsta rap szülőhelye, innen alakult ki ennek a fogalomnak a magyar változata.²⁸

Magyarországon egyre népszerűbbnek mondható a slam poetry. Alapítója, Marc Smith szerint a slam poetry a lírának és az előadó művészeteknek a kombinációja. A költészet és a színház vegyülete az Amerikai Egyesült Államokból Gyukics Gábor által került be a magyar köztudatba. A slam poetry bemutatkozása Magyarországon nem sikerült rosszul: 2008 januárjában megrendezésre került a SLAM POETRY elnevezésű esemény a budapesti Kőleves épületében, ahol minden hónap utolsó vasárnapján megrendezték a slam estét.²⁹

Szlovákiába a rap a kilencvenes években érkezett meg kazetta formájában. Divatba jöttek a hosszú nadrágok és a sapkák, megjelent a breaktánc is, valamint az első graffitik az utcákon. A nagyobb városokban egyre elterjedtebbek lettek a rap csoportok, Pozsonyban pedig egyre jobban kibontakozhatott ez a szubkultúra.

1996-ban Dávid Szencről (David zo Senca) összeszedte a szlovákiai előadókat az ország minden tájáról, majd egy CD-t adott ki az előadók alkotásaiból, amely *Az utca hangja (Zvuk Ulice)* címet kapta. Ez a CD segítette a hiphop elterjedését Szlovákiában. Tudták, hogy egy rádió se fogja lejátszani, csak a véleményüket szerették volna elmondani. A mai hiphoppal ellentétben *Az utca hangja* sokkal több vulgáris kifejezést tartalmazott. A kilencvenes évek második felében született szövegek a lakótelepi életről szóltak, valamint az élet értelmének a kereséséről, majd a kilencvenes évek végén megjelentek a politikai jellegű szövegek is. A hiphop keletkezésekor az volt a probléma, hogy az előadónak nagyon csekély volt a hallgatottságuk, egészen 2003-ig. Ekkor a legnézettebb szlovákiai tévésatornán, a Markízán megjelent egy videóklip a Kontrafakt formációtól, és ezen a ponton a hiphop bekerült a mainstreambe. A karrierjük elején a rendszert és a korrupciót kritizálták, ma azonban drága autóról és nőkről szól a zenéjük. Ez annak a következménye, hogy celebekké váltak, átmentek az úgynevezett mainstream kategóriába.³⁰ Szlovákiában máig a Kontrafakt az egyik legismertebb formáció; egyik tagját, Rytmust (Patrik Vrbovský) egy magyarországi előadó az anyagiassága révén ismer és említi meg a következő sorokban:

Dübörög a basszus, Ordít a himnusz
Nagy vagyok mint oda át a Bentleyvel a Rytmus
(Mr. Busta: *Utca Himnusz*)³¹

28 SOMOGYI László, *Az igazi roma hip-hop: etnicitás és rapzene Magyarországon*, Pécs: PTE BTK Romológia tanszék, 2002, 43–45.

29 VASS Norbert, *Kis Hazai Slamtörténet*, Szépirodalmi Figyelő, 2012/6, 37–46.

30 Veronika ŠMIRALOVÁ, *Slovenský hip-hop má 20 rokov* (2016). Forrás: <<https://www.aktuality.sk/clanok/368080/slovensky-hip-hop-ma-20-rokov-z-hudby-ulice-je-tovaren-na-peniaze/>> [Letöltés: 2017.01.17.]

31 <http://www.zeneszoveg.hu/dalszoveg/80128/mr-busta/utca-himnusz-zeneszoveg.html> [Letöltés: 2017.02.14.]

Irodalom

- ANGYALOSY Eszter, *Az új stílus*, Szépirodalmi Figyelő, 2014/6, 26–35.
- CHANG, Jeff, *Can't Stop Won't Stop: A History of the Hip-Hop Generation*, New York: St. Martin's Press, 2005.
- DRÁVAI Tamás, *Hip-Hop: A kezdetek*, e-könyv, 2010. Forrás: <<http://hiphopkonyv.uw.hu/kezdetek.html/>> [Letöltés: 2016.11.14.]
- ELLSWORTH-JONES, Will, *Banksy*, Budapest: HVG Kiadó, 2014.
- ERDEI Krisztián, *A pécsi hiphop: egy stílusközösség kultúrája*, Pécs: PTE BTK Kommunikáció- és Médiaelméleti Tanszék, 2010.
- HRADIL, Stefan, *Régi fogalmak és új struktúrák = Társadalmi rétegződés, szerk. ANDORKA Rudolf, Stefan HRADIL, L. Jules PESCHAR*, Budapest: Aula Kiadó, 1995, 347–387.
- MÉSZÁROS György, *Ifjúsági szubkultúrák és „szubkulturális pedagógia” egy iskolai etnográfia fényében*, Iskolakultúra, 2011/1, 22–38.
- SALAMON G. – ZALOTAY M., *Graffiti: A falra írni muszáj!*, Debrecen: Biográf Kiadó, 1994.
- SOMFAI Barbara, *Itt verbális a pisztoly* (2012). Forrás: <<http://www.nyest.hu/hirek/itt-verbális-a-pisztoly/>> [Letöltés: 2017.01.20.]
- SOMOGYI László, *Az igazi roma hip-hop: etnicitás és rapzene Magyarországon*, Pécs: PTE BTK Romológia tanszék, 2002.
- STÉGNER Ákos, *Egyetememes hiphop történelem – Az első rész*, 2005. Forrás: <http://www.hiphop.hu/index.php?pg=news_11_409/> [Letöltés: 2017.01.27.]
- ŠMIRALOVÁ, Veronika, *Slovenský hip-hop má 20 rokov* (2016). Forrás: <<https://www.aktuality.sk/clanok/368080/slovensky-hip-hop-ma-20-rokov-z-hudby-ulice-je-tovaren-na-peniaze/>> [Letöltés: 2017.01.17.]
- VASS Norbert, *Kis Hazai Slamtörténet*, Szépirodalmi Figyelő, 2012/6, 37–51.

The Hip Hop Subculture

Abstract. The aim of the paper is to introduce the elements of hip hop subculture. In the first chapter I explain the notion and the origin of subculture. The second chapter includes the elements connected with hip hop subculture such as graffiti, breakdance, physical appearance, DJ-ing, furthermore three DJ's who contributed to the origination of the rap. In the last chapter I point out the origination and role of hip hop in Hungary and Slovakia.

Keywords: hip hop subculture, graffiti, breakdance, DJ, hip hop in Hungary and Slovakia

Urban Ladislav
egyetemi hallgató
Selye János Egyetem
Tanárképző Kar, Magyar Nyelv és Irodalom Tanszék
Bratislavská cesta 3322, 945 01 Komárno
urban.laci@hotmail.com